

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A REPUBLICII MOLDOVA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 341.645(043.2)

ARTUR SÎRCU

**TRIBUNALELE PENALE NAȚIONALE
INTERNAȚIONALIZATE**

**SPECIALITATEA 552.08 – DREPT INTERNAȚIONAL ȘI
EUROPEAN PUBLIC**

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice a Academiei de Științe a Moldovei

Conducător științific:

BALAN Oleg, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. **ARHILIUC Victoria**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **SUCEVEANU Natalia**, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **POALELUNGI Mihai**, Președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **DORUL Olga**, Secretar Științific, doctor în drept, conferențiar universitar
3. **BARBĂNEAGRĂ Alexei**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **GAMURARI Vitalie**, doctor în drept, conferențiar universitar
5. **CAUIA Alexandru**, doctor în drept, conferențiar universitar
6. **ROȘCA Valentin**, doctor în drept

Susținerea va avea loc la **9 septembrie 2022, ora 15:00**, în ședința Consiliului științific specializat D 552.08-21-61 format la Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „C. Stere”, în incinta Academiei de Administrare Publică, Chișinău, str. Ialoveni 100, sala 301.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Studii Politice și Economice Europene „C. Stere”, Biblioteca Academiei de Administrare Publică și pe pagina web a ANACEC (<http://www.cnaa.md/>).

Rezumatul a fost expediat la 8 iulie 2022

Secretar științific al Consiliului științific specializat

DORUL Olga, doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific

BALAN Oleg, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Autor

SÎRCU Artur

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	19
LISTA BIBLIOGRAFICĂ.....	23
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	25
ADNOTARE (ÎN LIMBA ROMÂNĂ, ENGLEZĂ ȘI RUSĂ).....	26

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța subiectului de cercetare. Odată cu dezvoltarea culturii drepturilor omului și a dreptului umanitar, comunitatea internațională a început să creeze mecanisme și instituții de drept, menite să pună capăt impunității și să tragă la răspundere persoane responsabile pentru ororile din timpul conflictelor armate, deschizând calea pentru o nouă noțiune – justiția post-conflictuală. Ea se bazează pe dezvoltarea lentă a dreptului internațional umanitar și pe eforturile timpurii de urmărire penală a criminalilor de război. Cu toate acestea, experiența actuală a justiției post-conflictuale a evoluat ca răspuns la dezvoltarea drepturilor omului, procesul de democratizare și sfârșitul Războiului Rece.

Istoria ultimelor două secole ne permite să constatăm, cu regret, realități macabre, legate de consecințele conflictelor armate. Astfel, pericolul de urgență a conflictelor armate la etapa actuală nu este deloc iluzoriu. Chiar și într-un secol în care pare că statele sunt atașate valorilor promovate de organizații internaționale ca Organizația Națiunilor Unite sau Consiliul Europei, războiul este parte a cotidianului. Osetia, Siria, Karabah, Ucraina. Din 24 februarie 2022 Europa se confruntă cu o criză care a zdruncinat ordinea juridică mondială: războiul ruso-ucrainian care ține în suspans o lume întreagă, culminând cu excluderea Federației Ruse la 16 martie 2022 din cadrul Consiliului Europei. Pentru prima dată în ultimii 50 ani omenirea a simțit suflul unui adevărat pericol nuclear. Nimeni nu ar putea prognoza finalitatea acestei confruntări. Cert este că suntem martorii unei noi configurații de forță în lume. Evident că aceasta va reclama o justiție post-conflict. Victimele vor revendica dreptate și reparație. Dimensiunea protecției drepturilor și libertăților fundamentale în orice circumstanțe devine tot mai convergentă dreptului umanitar. Cert vor apărea pe agenda regională sau internațională chestiunii legate de instituirea mecanismelor reparatorii sau/și restauratorii. Nu este exclus ca ONU sau CoE să se inspire din modelele empirice ale justiției post-conflict, învățând lecțiile trecutului, selectând elementele forte și adaptând-o cu preponderență dimensiunii cotidiene a drepturilor omului.

Analizând istoria justiției post-conflict pot fi deduse trei etape de evoluție a acesteia, în pofida faptului că premisele, cauzele și efectele lor nu au fost aceleași. Totuși e cazul să recunoaștem că același obiectiv a dictat pentru fiecare etapă edificarea instituțiilor în scopul realizării acestei justiții – reprimarea celor mai odioase crime internaționale. Prin urmare, etapele se coagulează în jurul unei noi creații contencioase de reprimare universală.

I. Prima etapă, pe care o vom numi convențional, ***etapa Nuremberg***, care se manifestă prin înființarea Tribunalului Militar Internațional la Nuremberg și Tokyo. Aceste tribunale au stabilit cu fermitate că există unele crime, care suscită un interes internațional pentru reprimarea lor, și comiterea unor astfel de fapte, angajează răspunderea individuală. Este de

remarcat faptul că aceste concepte de răspundere internațională individuală pentru crime împotriva păcii și crime împotriva umanității anume au fost definite la Nuremberg.

II. A doua perioadă în evoluția justiției de tranziție, pe care o vom numi **etapa tribunalelor Consiliului de Securitate al ONU**, a început prin crearea, în 1993 și 1994, a Tribunalului Internațional Penal pentru fosta Iugoslavia (TPIIu) și a celui pentru Ruanda (TIPR) ca răspuns la încălcările extinse ale dreptului umanitar internațional în Balcani și Africa. Spre deosebire de tribunalele militare din 1945, ambele tribunale au fost instituite în conformitate cu art. 39 din Carta ONU, prin rezoluții ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, fiind opozabile tuturor statelelor-membre ale ONU. În ciuda contribuției pe care aceste două instanțe au adus-o dreptului internațional penal, activitatea lor a fost vehement criticată.

III. A treia etapă în dezvoltarea justiției internaționale post-conflictuale, denumită de noi, **etapa jurisdicției de reprimare universală**, a început odată cu discuțiile privind necesitatea creării Curții Internaționale Penale, împuternicită să urmărească în justiție cele mai grave crime care privesc ansamblul comunității internaționale, în conformitate cu principiile generale ale dreptului penal și respectarea drepturilor acuzaților și ale victimelor.

În pofida creării unei jurisdicții internaționale penale permanente și a lansării unei speranțe de a evita necesitatea creării unei instituții *ad-hoc* suplimentare, s-a dovedit că aceasta a fost expusă prematur.

Aceasta a determinat comunitatea internațională să promoveze ***procesele judiciare alternative*** care să se ocupe de crimele de război și crimele împotriva umanității la nivel național. Astfel, într-o perioadă scurtă de timp au fost instituite câteva tribunale, pentru a urmări crimele internaționale comise de persoane care au participat la unele dintre cele mai brutale conflicte purtate de omeni, așa numitele tribunale hibride. Curțile hibride reprezintă cea mai nouă realizare a justiției penale internaționale, modelul hibrid fiind o combinație a elementelor naționale și internaționale.

Este incontestabil faptul că instanțele locale și structurile de guvernare în majoritatea contextelor post-conflictuale relevă deficiențe și se confruntă cu prea multe limitări financiare și logistice pentru a face față în mod eficient proceselor complexe de reprimare și pedepsire a criminalilor de război. Mai mult ca atât, prezența în imediata apropiere a zonei afectată de conflict, incapacitatea mai multor instanțe locale de a examina crimele de război se datorează adesea daunelor provocate prin bombardamente, incendieri, jafuri sau neglijență.

Neajunsurile înregistrate la acest capitol nu implică faptul că instanțele internaționale sunt unica alternativă. Instituțiile pur internaționale deseori nu reușesc să promoveze sporirea capacității locale sau aplicarea și dezvoltarea normelor substanțiale care incriminează atrocitățile în masă în țările în tranziție. În situațiile post-conflictuale, este importantă

dezvoltarea conștiinței locale în sectorul justiției. Un tribunal internațional aflat la distanță de țara afectată și condus de străini nu poate instrui eficient justițiarilor locali în calificarea necesară.

În acest sens, instanțele hibride pot fi privite ca una dintre formele cele mai eficiente ale procesului juridic în contextul post-conflictual. La rândul lor, tribunalele hibride nu au scopul de a redefini ”justiția”, ci mai degrabă de a promova ideea că percepțiile populației locale despre mecanismele justiției sunt importante. Astfel, sprijinul populației și înțelegerea instituției figurează în mod proeminent în procesul de instituire al instanțelor hibride, demonstrând că mecanismul hibrid este cel mai reușit pentru rezolvarea crizei judiciare apărute în rezultatul conflictului. Aplicarea legislației interne și implicarea justițiarilor naționali, alături de judecătorii internaționali sunt perfect compatibile cu suveranitatea statului și consolidează așteptările culturale și politice atât ale făptașilor, cât și ale victimelor.

Scopul și obiectivele cercetării. Ținând cont de actualitatea și importanța tematicii supuse prezentului demers științific, acesta are ca **scop principal** cercetarea multiaspectuală a instituției tribunalelor penale naționale internaționalizate (hibride), cu stabilirea aspectelor inedite ale acestora din perspectiva identificării celor mai optime soluții pentru stabilirea unei justiții fiabile pentru toți actorii și entitățile din zonele afectate de conflicte interne sau internaționale, justiție susceptibilă să reprime cele mai grave crime comise pe aceste teritorii și să restabilească echitatea socială.

În vederea realizării scopului propus, au fost identificate următoarele **obiective de cercetare**, atingerea cărora condiționează și soluționarea problemei științifice:

- definirea conceptului de tribunal penal hibrid;
- stabilirea principiilor de activitate și limitelor de competență ale tribunalului hibrid;
- determinarea tiparelor de organizare și structură ale acestora;
- identificarea mecanismelor de declanșare a jurisdicției internaționalizate;
- elucidarea procedurii de adoptare a actelor jurisdicționale pronunțate de curți hibride și mecanismelor de executare ale lor;
- demonstrarea elementelor inedite ale fiecărui tribunal penal existent;
- identificarea eșecurilor și punctelor forte ale acestor jurisdicții.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze constă în formularea unui studiu doctrinar autohton asupra originalității jurisdicției penale naționale internaționalizate, cu specificarea aspectelor distinctive, identificarea locului și rolului tribunalelor internaționalizate în rețeaua instanțelor de judecată existente în lumea actuală, în special în regiunile devastate sau afectate de conflicte interne sau cu caracter internațional. Este de precizat că actualul demers științific, chiar dacă se focalizează pe dinamica tribunalelor hibride, totuși este o lucrare care intră în totalitate în aria de

preocupare, reglementare și cercetare a dreptului internațional public, ținând cont de conjunctura și sursa creării, precum și de modalitatea funcționării acestor jurisdicții. Rezultatele obținute pot fi valorificate cu titlu novator pentru instituirea unui tribunal hibrid pentru contenciosul drepturilor omului pe teritorii cu jurisdicție contestată: dominate de ocupație străină, pe care statele nu le controlează efectiv sau separatiste. Noutatea științifică a prezentului demers ar putea conduce la instituirea unui tribunal hibrid pentru a crea o securitate juridică cotidiană populației care trăiește pe teritorii secesioniste și care deseori este la cheremul unor autorități neconstituționale, care ignoră standarde minime de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale ființei umane. Asemenea tribunale ar fi soluția fiabilă pentru astfel de teritorii cum sunt autoproclamata republică nistreană, Karabahul de Munte, Osetia de Sud, Crimeea. Nu este exclusă o astfel de proiecție și pentru alte teritorii aflate în viitor sub varie ocupație străină.

Astfel, **problema științifică importantă soluționată** presupune o natură juridică duală, care în primul rând constă în argumentarea viabilității și eficienței tribunalelor penale naționale internaționalizate în perspectiva oportunității recurgerii la acest tip pentru restabilirea justiției pe teritorii măcinate de conflicte interne sau internaționale specifice și pedepsirea vinovaților de comiterea celor mai grave crime internaționale. Pe de altă parte, demonstrarea eficacității lor justifică ipoteza recurgerii la acest format pentru instituirea unei jurisdicții de contencios al drepturilor omului pentru prevenirea și repararea încălcărilor drepturilor omului, în timp de pace, pe teritoriile afectate de conflictele armate, unde persistă o suveranitate contestată.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Studiul efectuat are un profund caracter științific, în mod special referindu-se la particularitățile tribunalelor penale naționale internaționalizate. Teza propusă spre susținere este un demers științific aprofundat asupra naturii și esenței juridice a jurisdicțiilor internaționalizate, ținând cont de varietatea acestora și particularitățile pe care le demonstrează fiecare tribunal creat. Lucrarea, de o manieră clară și logică conturează elementele definiției, comune și inedite ale tribunalelor penale internaționalizate, operând cu texte consolidate ale instrumentelor internaționale și elucidând jurisprudența degajată de respectivele foruri.

Studiul denotă valență aplicativă pentru doctrinarii care proiectează soluții de prevenire și reprimare a crimelor internaționale comise pe teritorii afectate de conflicte, precum și pentru factorul politic care are voința necesară să le implementeze.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările definitive pe parcursul efectuării studiului au fost valorificate în textele articolelor științifice în reviste de specialitate, precum și discutate și evaluate în cadrul conferințelor de profil naționale și internaționale.

Sumarul compartimentelor tezei. Structura tezei este condiționată de scopul și obiectivele susceptibile cercetării și include: lista abrevierilor, adnotare în trei limbi, introducere, patru capitole de bază, concluzii generale și recomandări, listă bibliografică.

Capitolul I intitulat “*Reflecții doctrinare și normative privind organizarea și funcționarea jurisdicțiilor contenciosului de represiune internațională*” scoate în vizor rezultatele cercetării științifice a tipologiei jurisdicțiilor de materie penală desfășurată de teoreticienii și practicienii de domeniu, în special fiind analizată literatura de specialitate anglofonă, francofonă, rusă și română, inclusiv autohtonă.

Tot la acest compartiment, sunt structurate și elucidate prevederile relevante din instrumentele internaționale de instituire și conexe activității tribunalelor naționale internaționalizate (acorduri de instituire, convenții internaționale, statute) și ale legislației naționale aplicabilă activității jurisdicțiilor naționale internaționalizate. Capitolul respectiv finalizează cu concluzii, inclusiv referitoare la problemele și direcțiile de cercetare.

Capitolul II cu denumirea “*Edificarea tribunalelor penale internaționalizate*” relevă cercetarea efectuată privind definirea conceptului de tribunal penal hibrid, stabilirea principiilor de activitate și limitelor de competență ale tribunalelor penale, identificarea structurii instituționale și particularităților de organizare ale acestora, finalizându-se cu un șir de concluzii asupra segmentelor suspuse analizei științifice.

Capitolul III cu denumirea “*Dictio juris a tribunalelor penale internaționalizate*” prezintă analiza detaliată a procedurilor de declanșare a jurisdicției hibride și desfășurare a procedurilor pendinte, precum și mecanismelor de adoptare și executare a actelor jurisdicționale din perspectiva dreptului comparat. În mod firesc, acest compartiment finalizează cu o serie de concluzii ale autorului asupra aspectelor cercetate.

Capitolul IV denumit “*Aspectele inedite ale tribunalelor penale internaționalizate*” cuprinde investigația științifică comparativă dezvoltată pe terenul particularităților distinctive ale fiecărui tribunal penal hibrid în parte, fiind catalogate caracteristicile, succesele și eșecurile Tribunalului Special pentru Sierra Leone, Tribunalului Khmerilor Roșii, Tribunalul Special pentru Liban și, fără îndoială, cele ale Înalțului Tribunal Penal Irakian de la Bagdad. În fine, capitolul degajă concluzii particulare izvorâte din investigația tematică.

Concluziile generale și recomandările dezvoltă raționamente finale cu caracter general, în baza cercetărilor efectuate per ansamblu și prezintă unele repere conceptuale și practice în abordarea complexă și multilaterală a tribunalelor penale naționale internaționalizate în sistemul dreptului internațional public și a dreptului internațional penal la general, dar și ca o instituție separată în cadrul dreptului contenciosului internațional.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele obținute sunt publicate în 3 articole ale revistelor de profil și prezentate în cadrul a 5 conferințe naționale și internaționale.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza cu genericul „**Tribunalele penale naționale internaționalizate**” are o structură clasică fiind compusă din introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie.

În **Introducere** este oferită o privire generală asupra lucrării, se propune o argumentare în ce privește actualitatea temei și obiectului de cercetare, este identificat obiectul principal și scopul tezei de doctor, obiectivele cercetării, noutatea ei științifică, suportul metodologic și teoretico-științific, importanța teoretică și practică a lucrării.

Capitolul I intitulat *“Reflecții doctrinare și normative privind organizarea și funcționarea jurisdicțiilor contenciosului de represiune internațională”* este divizat în trei paragrafe și scoate în vizor rezultatele cercetării științifice a tipologiei jurisdicțiilor de materie penală desfășurată de teoreticienii și practicienii de domeniu.

Paragraful 1.1. *„Analiza rezultatelor cercetării științifice a tipologiei jurisdicțiilor internaționale în materie penală”* scoate în evidență abordările științifice ale doctrinarilor naționali și străini care au ca obiect de cercetare subiectul organizării și funcționării jurisdicțiilor contenciosului de represiune internațională.

Literatura de specialitate străină sunt identificate anumite lucrări care se axează în mod direct pe problema activității tribunalelor naționale internaționalizate. Se resimte o tendință prin care un accent impunător este pus pe problematica jurisdicțiilor internaționale penale și povestea lor de succes în dreptul internațional.

În acest context pot fi remarcate operele lui Vladimir Tochilovsky *„The law and jurisprudence of the international criminal tribunals and courts”*[30];, Klaus Bachmann și Aleksandar Fatic *„The UN International Criminal Tribunals: Transition without Justice?”* [19, 290 p.], Yves Beigbeder *„International Criminal Tribunals Justice and Politics”* 20, 351 p.]. Aceste lucrări sunt axate pe trecerea în revistă a statutelor, realizările și limitările instanțelor penale internaționale începând cu Tribunalele de la Nüremberg și Tokyo, urmate de către instanțele temporare internaționale din anii 1990 și tribunalele hibride, precum și crearea Curții Internaționale Penale permanente.

O atenție sporită a fost acordată lucrărilor care oferă o analiză tribunalelor internaționale din perspectiva drepturilor omului cum ar fi *„International Criminal Tribunals and Human Rights Law Adherence and Contextualisation”* de Krit Zeegers [31, 434 p.], Human Rights Watch *„Genocide, War Crimes and Crimes Against Humanity: A Digest of the Case Law of the International Criminal Tribunal for Ruanda”* [22, 482 p.].

Paragraful 1.2. „Cercetarea instrumentelor internaționale de instituire și conexe activității tribunalelor naționale internaționalizate” oferă o incursiune în procesul de codificare a instrumentelor internaționale de instituire și conexe activității tribunalelor internaționalizate.

Tribunalele naționale internaționalizate, care fac obiectul cercetării în cauză, își organizează activitatea jurisdicțională în conformitate cu instrumentele internaționale în baza cărora au fost instituite, precum și altele care le sunt conexe. Drept rezultat, au fost analizate instrumentele respective, precum și incidența lor asupra instanțelor hibride.

Ținând cont de obiectivul primordial și specificul cercetării o atenție aparte i-a fost acordat momentul creării Tribunalului Special pentru Sierra Leone.

Prin *rezoluția din 14 august 2000* [12], Consiliul de Securitate și-a exprimat profunda îngrijorare cu privire la gravele crime comise pe teritoriul statului Sierra Leone împotriva locuitorilor și personalului ONU și situația predominantă a impunității. Prin această rezoluție, Consiliul de Securitate a solicitat Secretarului General să negocieze un acord cu Guvernul din Sierra Leone, pentru a crea o instanță specială independentă care va urmări persoanele care poartă răspundere în cel mai înalt grad pentru comiterea unor grave încălcări ale legii interne și ale dreptului umanitar internațional. *Acordul* discutat a fost semnat la 16 ianuarie 2002. În urma semnării, a fost instituit Tribunalul Special pentru Sierra Leone cu sarcina de a urmări persoanele pentru crimele comise pe teritoriul statului Sierra Leone, începând cu 30 noiembrie 1996.

Cadrul jurisdicțional este reglementat de *Statutul Tribunalului Special pentru Sierra Leone*, anexat la respectivul acord și care face parte integrantă din acesta. Statutul enumeră crimele ce intră sub jurisdicția TSSL: omorul; exterminarea; sclavia; deportarea; arestul; tortura; violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, sarcina forțată și orice altă formă de violență sexuală; persecuția pe motive politice, rasiale, etnice sau religioase; alte acte inumane.

Totodată, un moment important care în mod firesc a fost scos în evidență s-a referit la extinderea jurisdicției Tribunalului asupra persoanelor care au comis sau au ordonat comiterea atrocităților pe teritoriul Sierra Leone, sunt aplicabile și prevederile *Convenției de la Geneva privind protecția victimelor de război din 12 august 1949* [2] și a *Protocolului Adițional II al acesteia din 8 iunie 1977* [11].

Asemenea tribunalului Special pentru Sierra Leone, Tribunalul leonin, TKR a fost instituit cu ajutorul ONU. Astfel, *Rezoluția Adunării Generale din 22 mai 2003* [13] a salutat eforturile Secretarului General și Guvernului din Cambodgia de a încheia negocierea proiectului acordului privind condamnarea crimelor comise în perioada Regimului Khmer, acordul fiind anexat la rezoluție. Scopul acordului este de a reglementa cooperarea dintre Națiunile Unite și guvernul regal al Cambodgiei în procesul de tragere la răspundere a liderilor

Regimului Khmerilor Roșii și celor care au fost cei mai responsabili pentru crimele și încălcările grave ale dreptului penal cambodgian, a dreptului umanitar internațional, precum și a convențiilor internaționale recunoscute de către Cambodgia, care au fost comise în perioada cuprinsă între 17 aprilie 1975 pînă în 6 ianuarie 1979. Acordul prevede, printre altele, temeiul juridic, principiile și modalitățile unei astfel de cooperări.

Statutul prevede că TKR are puterea de a aduce în judecată toți bănușii care au comis crimele de genocid așa cum sunt definite în *Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid din 1948* [1]. Astfel, reieșind din prevederile Convenției, vor fi pedepsite următoarele acte:

- încercările de a comite acte de genocid;
- conspirație pentru a comite acte de genocid;
- participarea la acte de genocid.

Tribunalul cambodgian are puterea de a aduce în judecată toți cei care au comis sau au ordonat comiterea unor încălcări grave ale *Convenției de la Geneva din 12 august 1949*, cum ar fi următoarele acte împotriva persoanelor sau bunurilor protejate în temeiul dispozițiilor acestor convenții: omorul intenționat; tortura sau tratamentul inuman; provocarea unor mari suferințe în mod intenționat sau vătămarea gravă a integrității fizice sau sănătății; distrugerea și deteriorarea gravă a proprietății, ce nu este justificată de o necesitate militară și efectuată în mod ilegal și fără motiv; obligarea unui prizonier de război sau civil de a sluji în forțele unei puteri ostile; lipsirea în mod intenționat a unui civil sau prizonier de război de dreptul la un proces echitabil; deportarea ilegală sau transferul sau privarea ilegală de libertate a unui civil; luarea civililor ostatici.

Tribunalul are puterea de a judeca toți responsabili în cel mai înalt grad pentru distrugerea bunurilor culturale în timpul conflictului armat, în conformitate cu *Convenția de la Haga din 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat* [3]. De asemenea, TKR deține jurisdicție asupra crimelor împotriva persoanelor protejate internațional, în conformitate cu *Convenția de la Viena din 1961 privind relațiile diplomatice* [4].

În ce privește Tribunalul Special pentru Liban, spre deosebire de primele două tribunale hibride, a fost creat prin *Rezoluția Consiliului de Securitate din 30 mai 2007* [14]. Această rezoluție a instituit Tribunalul prin aplicarea directă a *Capitolului VII din Carta ONU*.

TSL se deosebește considerabil de alte tribunale hibride:

- este singurul tribunal internațional a cărui competență materială se extinde numai la infracțiuni definite prin referire la dreptul intern;
- este primul tribunal internațional cu jurisdicție asupra infracțiunilor de terorism (în conformitate cu dreptul intern).

- nu i-a fost atribuită competența de a urmări cele mai grave încălcări ale dreptului penal intern, cum ar fi crimele de război, genocid și crime împotriva umanității.

Spre deosebire de alte tribunale hibride internaționalizate, care se conduc atât de legislația internă, cât și de cea internațională, Tribunalul Special pentru Liban aplică numai Codul penal al Libanului ca sursă de drept material.

La rândul său Înalțul Tribunal Penal Irakian nu a fost creat cu implicarea ONU, acesta poate fi considerat hibrid doar datorită prevederilor internaționale pe care le folosește pentru a judeca persoanele bănuite de genocid, crimele împotriva umanității și crimele de război. Astfel, art. 13 oferă ÎTPI jurisdicție asupra încălcărilor grave ale Convenției de la Geneva din 12 august 1949; încălcări grave ale legilor și cutumelor aplicabile în conflictele armate internaționale, în cadrul stabilit de dreptul internațional; încălcări grave ale legilor și obiceiurilor de război aplicabile în conflictele armate ce nu poartă un caracter internațional, în cadrul stabilit de dreptul internațional.

La rândul său, **paragraful 1.3. „Legislația națională aplicabilă jurisdicțiilor naționale internaționalizate”** este axat pe legislația națională aplicabilă jurisdicțiilor naționale internaționalizate.

Urmare a analizei cadrului legal aplicabil tribunalelor hibride, în mod obligatoriu a fost pus accentual pe faptul că recurgerea la normele de drept intern, care constituie una din caracteristicile de bază ale jurisdicției internaționalizate.

În particular, tribunalele hibride fac uz de legislație națională în ceea ce privește infracțiunile contra minorilor, infracțiunile sexuale, dar și infracțiuni contra siguranței publice și conviețuirii sociale.

Capitolul respectiv finalizează cu concluzii, inclusiv referitoare la problemele și direcțiile de cercetare

Capitolul II, intitulat **„Edificarea tribunalelor penale internaționalizate”** este structurat în patru paragrafe și este dedicat definiției conceptului de tribunal penal hibrid, stabilirea principiilor de activitate și limitelor de competență ale tribunalelor penale, identificarea structurii instituționale și particularităților de organizare ale acestora.

În **paragraful 2.1. „Conceptul de tribunal penal hibrid”** este realizată o cercetare complexă a tribunalului penal hibrid.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a fost marcat prin apariția unor noi norme internaționale care au instituit răspunderea juridică internațională a individului pentru comiterea celor mai grave atentate la pacea și securitatea omenirii. Până la stabilirea tribunalelor internaționale de la Nürnberg și Tokyo, persoanele culpabile în comiterea crimelor de război și de agresiune au fost judecați de instanțe naționale, de regulă a statului învingător, în sistemul justiției militare. Procesele de la Nürnberg au confirmat că indivizii

poartă responsabilitate, inclusiv în cel mai înalt grad, atât conform legii naționale, cât și normelor și obiceiurilor internaționale. [16]

Ultimul deceniu al sec. XX, după sfârșitul Războiului Rece, a fost marcat de evenimente care s-au ridicat la atentate grave împotriva drepturilor fundamentale ale omului și elementelor reguli ale umanității. Actele de genocid comise în Bosnia și Ruanda au determinat ONU să instituie jurisdicții noi cu competențe teritoriale limitate care să atragă la răspundere penală pe cei vinovați de atrocitățile comise. În acest mod, a fost creat Tribunalul Internațional Penal pentru fosta Iugoslavia (TIPIu) [24] în 1993 și, un an mai târziu, Tribunalul Internațional Penal pentru Ruanda (TIPR) [25].

În ciuda considerabilelor realizări ale jurisdicțiilor respective, acestea nu au fost concepute de a oferi un model definitiv cel mai optim pentru punerea în aplicare a justiției internaționale penale. În 2002 necesitatea instituirii jurisdicțiilor penale cu caracter *ad-hoc* a fost diminuată prin crearea Curții Internaționale Penale (CIP), instituției permanente înființată cu scopul de a pedepsi autorii celor mai grave crime internaționale. Însă înainte de crearea CIP, Consiliul de Securitate al ONU și comunitatea internațională au devenit conștienți de diferitele neajunsuri ale tribunalelor *ad-hoc* care împiedicau folosirea respectivului model jurisdicțional în viitor, iar Națiunile Unite au început să caute alternative. Acest lucru a dus la nașterea unei noi forme de jurisdicție internațională cu caracter penal – tribunalul hibrid. [28, p. 1015]

Aceste tribunale sunt poziționate ca „hibride” sau „internaționalizate” deoarece aparatul instituțional al lor și legea aplicabilă constau dintr-un amestec dintre internațional și intern, rezultând într-o forma mixtă de justiție. Ele angajează eforturile consolidate atât a comunității internaționale, cât și a statului în care pretinsele crime au fost comise.

Ținând cont de natura recentă a fenomenului tribunalelor hibride, definiția acestora este în proces de afirmare. Însă, în pofida unor ambiguități, anumite caractere de bază pot fi deduse, și anume: îmbinarea elementelor de drept interne și internaționale (normele dreptului pozitiv, principiile și regulile dreptului penal internațional); angajarea funcționarilor internaționali și naționali (magistrați, membrii biroului procurorului, corpul auxiliar); funcționarea în baza unui statut negociat și aprobat de către guvernul statului-gazdă și structurile internaționale (ONU); desfășurarea procedurilor de anchetă și de judecată în conformitate cu un regulament prestabilit; instituirea în state afectate de conflicte soldate cu comiterea de crime de război și contra umanității. Astfel, cert este faptul că tribunalele hibride formează o jurisdicție aparte, diferită de instanțele naționale de judecată și curțile internaționale (cu caracter *ad-hoc* sau permanente).

Tribunale hibride pot fi o soluție eficientă în cazul în care comunitatea locală este predispusă de a înfăptui justiție, dar are nevoie de asistență internațională pentru a urmări în mod rezultativ și a pedepsi crimele comise. Aceste tribunale sunt organisme *sui generis*, care

includ judecători, procurori și personal adițional intern și internațional, și se conduc de norme juridice și reguli de procedură din dreptul pozitiv al statului-gazdă și normele și principiile relevante ale dreptului internațional. [23, p. 230]

Răspândirea recentă a tribunalelor internaționalizate se datorează faptului că statele afectate de impunitate nu beneficiază de posibilități reale de sine stătător să pedepsească crimele comise, iar instituirea unor jurisdicții internaționale *ad-hoc* modelate după exemplul TIPIu și TIPR nu constituie o alternativă bună pe motive de cheltuieli și capacități jurisdicționale. Modelul jurisdicției de tip hibrid s-a dezvoltat în circumstanțe speciale, în state afectate de conflict armat, unde nu există tribunale interne capabile să facă față necesității imperioase de a pedepsi crimele comise în timpul conflictului, iar instituirea unui tribunal internațional nu se prezintă a fi rezonabilă.

Paragraful 2.2. „Principiile de activitate și limitele de competență ale tribunalelor hibride” face o incursiune în domeniul principiilor de activitate și limitele de competență ale tribunalelor penale.

Jurisdicția națională internaționalizată reprezintă o categorie juridică particulară în cadrul jurisdicțiilor existente în lume la etapa contemporană, fiindu-i caracteristic un șir de aspecte distinctive privind declanșarea, organizarea, funcționarea, limitele de competență, activitatea decizională etc. Necesitatea instituirii unei jurisdicții penale naționale internaționalizate a fost condiționată de o configurare politică, socială și umanitară specifică, cauzată de comiterea multiplelor crime, ele fiind grave încălcări ale dreptului penal intern ale statelor pentru care s-a instituit jurisdicția respectivă, dreptului și cutumelor internaționale umanitare, regulilor de purtare a războiului (*jus ad bellum*) și a convențiilor internaționale în materie.[15]

Tribunalele sau curțile naționale internaționalizate în fapt reprezintă o îmbinare a esenței juridico-instituțională a unei jurisdicții naționale cu cea internațională. Alteori ele sunt denumite chiar „curți hibride” din cauza interconexiunii a două elemente distincte, independente și chiar poziționate în contrapunere.

Tribunalele internaționalizate îmbina în activitatea lor de jurisdicție nu doar elemente juridice de sorginte intern și internațional, ele incorporează și elemente de personal, magistrați, procurori proveniți din ambianțele internă și externă racordată realităților înfăptuirii justiției în statul afectat de crime și fărâdelegi. Fiecare tribunal național internaționalizat este unic după creare, compozițiune, legislație aplicată, fiind instituit pe teritoriul statului unde crimele imputate au fost comise, el reflectă tendința factorilor de decizie interni și externi de a persecuta teritorial comiterea crimelor și a pedepsi astfel infractorii culpabili, în mod special axându-se pe ideea înfăptuirii justiției de către persoanele sau reprezentanții acestora, care au avut de suferit nemijlocit de pe urma atrocităților săvârșite.

Ca și oricare alte instanțe penale cu caracter internațional sau național, tribunalele hibride își fundamentează activitatea în funcțiune de anumite *principii generale*, cum ar fi: legalității incriminării, răspunderii penale individuale, imprescriptibilității crimelor împotriva umanității și a crimelor de război, irelevanței juridice a scuzei îndeplinirii unui act de stat, neînlăturarea răspunderii penale în baza ordinului superiorului etc.

Pe terenul investigației principiilor de activitate și a limitelor de competență a tribunalelor penale naționale internaționalizate, urmează să conchidem că fiecare dintre aceste tribunale a fost creat în împrejurări speciale, cu necesitatea de a opera efectiv în diferite circumstanțe. Prin urmare, nu există un model uniform al tribunalului “hibrid”. Aceste tribunale reprezintă în fapt niște tentative din partea comunității internaționale să răspundă la faptele prejudiciabile comise în cadrul conflictelor locale, cu investirea a unor resurse mai reduse. Oricum însă crimele comise în cadrul conflictelor interne au fost de cele mai dese ori de amploare și au devenit în consecință o preocupare a popoarelor lumii la scară largă, nu doar pentru victime și cetățenii din statul afectat.

Paragraful 2.3. „Organizarea și structura instituțională ale tribunalelor hibride” oferă o analiză complex a procesului de organizare și structură instituțională ale tribunalelor penale internaționalizate.

Una dintre cele mai interesante inovații în domeniul dreptului internațional penal la sfârșitul anilor 1990 – începutul anilor 2000 se referă la apariția unei “a treia generații” de organe penale (tribunalele de la Nürnberg și Tokyo fiind prima, tribunalele penale pentru fosta Iugoslavia și Ruanda, Curtea Internațională Penală fiind a doua generație), care sunt numite, având în vedere lipsa unui termen mai potrivit, tribunale “naționale internaționalizate” sau “hibride”. Ele au fost proiectate ca un melanj juridic al elementelor naționale și internaționale, făcând parte din mecanismele specializate destinate pentru a pune capăt impunității dintr-un anumit stat. [26, p. 93]

Ca și toate organele judiciare internaționale, inclusiv instanțe *ad-hoc* sau permanente, tribunalele penale internaționalizate sunt compuse din judecători calificați și independenți, care activează în baza unor reguli prestabilite de procedură și adoptă decizii obligatorii. Aceștia sunt supuse aceluiași principii care reglementează activitatea din întreg domeniul justiției internaționale (procesul echitabil, imparțialitatea și independența). Similar altor tribunale cu caracter penal, scopul instanțelor hibride este să sancționeze gravele încălcări ale dreptului internațional penal, dreptului internațional umanitar și a dreptului internațional al drepturilor omului săvârșite de către persoane fizice, inclusiv ce poartă răspundere în cel mai înalt grad, și, astfel, să descurajeze comiterea unor eventuale încălcări și să ajute la restabilirea statului de drept. [17]

În așa fel, ca și toate celelalte organisme penale ce înglobează elemente internaționale, pentru a-și îndeplini în mod corespunzător misiunea nobilă, tribunalele hibride urmează să-și fundamenteze activitatea pe principiile de cooperare internațională și asistență judiciară din partea statelor și organizațiilor internaționale, deși în cazul curților penale internaționalizate, aspectul de cooperare se configurează a fi unul mai dificil datorită statutului juridic aparte al acestor jurisdicții.

În ciuda însă anumitor similitudini importante cu alte instanțe de specific penal, tribunalele penale internaționalizate formează o categorie jurisdicțională distinctă, care le diferențiază de toate celelalte entități înrudite. În unele cazuri, aceste instanțe fac parte din sistemul judiciar al unei anumite țări (țara-gazdă), în timp ce în altele, au fost altoite în sistemul judecătoresc local. Există și situații când tribunalele internaționalizate reprezintă o instituție totul diferită, plasându-se pe poziții de superioritate față de sistemul jurisdicțional intern. Dar în toate cazurile, natura tribunalelor hibride este una mixă, ele încorporând în același timp trăsături atât naționale, cât și internaționale.

Structura și compoziția tribunalelor internaționalizate sunt logice și reflectă în mod direct competențele acestor instanțe de investigare și judecare a infracțiunilor comise în teritoriile statelor afectate de conflicte interne sau fărâdelegilor săvârșite în perioada aflării la putere a anumitor regimuri non-democratice. Reprezentând o tipologie nouă a instanțelor penale, așa-numita “a treia generație de curți”, ele nu au reușit încă să demonstreze careva aspecte organizatorice și compoziționale de excepție. Pe de altă parte, aspectele de structură ale curților penale, fie ele interne sau internaționale, cu caracter *ad-hoc* sau permanent, denotă anumite caracteristici stabile și obligatorii, fiecare instanță incluzând magistrați, procurori, personal administrativ și corp judiciar de asistență, diviziunile respective marcând activitatea de jurisdicție a oricărui for penal.

Ultimul paragraf 2.4., prezintă o concluzie a procesului de edificare a tribunalelor penale hibride.

Capitolul 3 „*Dictio Juris* a tribunalelor naționale internaționalizate” este divizat în trei paragrafe și prezintă o analiză detaliată a procedurilor de declanșare a jurisdicției hibride și desfășurare a procedurilor pendinte, precum și mecanismelor de adoptare și executare a actelor jurisdicționale din perspectiva dreptului comparat.

Paragraful 3.1. „*Declanșarea jurisdicției și desfășurarea procedurilor pendinte*” are drept scop analiza detaliată a procedurii de declanșare a jurisdicției și desfășurarea procedurilor pendinte.

Inițierea investigațiilor și pornirea cauzelor penale sunt printre cele mai critice obiective îndeplinite de tribunalele internaționale hibride. Aceste decizii, de obicei luate de procurori în prima instanță și revizuite de judecători, joacă un rol enorm în determinarea

legitimității și succesului final al întregului angajament al legislației penale internaționale. Crimele deferite spre soluționare curților hibride sunt cu mult mai numeroase decât resursele puse la dispoziția lor, aceasta fiind o situație ce nu poate fi schimbată radical în viitorul apropiat. Astfel, a fost realizată o analiză comparativă a fiecărui tribunal hibrid de tip clasic sub aspectul declanșării jurisdicției și desfășurării procedurilor.

În această ordine de idei a fost realizată o cercetare minuțioasă ale actelor constitutive și regulilor de procedură ale Tribunalului Special pentru Sierra Leone, Tribunalul Khmerilor Roșii, Tribunalul Special pentru Liban, Înalțul Tribunal Penal Irakian sub aspect al competenței jurisdicționale ale acestora și desfășurare a procedurilor pendinte.

Paragraful 3.2. „Adoptarea și executarea actelor jurisdicționale: jurisprudență comparată” vine cu o expunere în detaliu a jurisprudenței relevante cu privire la adoptarea și executarea actelor jurisdicționale.

Fazele declanșării jurisdicției, inițierii și desfășurării procedurilor pendinte în mod firesc sunt succedate cu cele ale adoptării actelor jurisdicționale relevante și, ulterior, executării lor. Drept rezultat a fost realizată o analiză comparativă a procedurilor privind adoptarea și executarea hotărârilor adoptate de tribunalele care fac obiectul cercetării științifice în cauză cu, ar fi, Dosarul lui Charles Taylor, Cauza 001 Kaing Guek Eav[5], Cauza 002 Nuon Chea, Khieu Samphan, Ieng Sary, Ieng Thirith [6], Cauza 003 Meas Muth [7], Cauza 004 Ao An, Yim Tith[8], Cauza Ayyash și alții (STL-11-01) [9], Cauza Hamadeh, Hawi și El-Murr (STL-11-02) [10], Cauza Dujail (Procesul lui Saddam Hussein), etc.

Paragraful 3.3. vine cu o concluzie de sinteză în privința segmentului *Dictio juris* al activității tribunalelor internaționalizate.

Capitolul 4, cu genericul „Aspectele inedite ale tribunalelor penale hibride” este compus din 5 paragrafe și cuprinde investigația științifică comparativă dezvoltată pe terenul particularităților distinctive ale fiecărui tribunal penal hibrid în parte, fiind catalogate caracteristicile, succesele și eșecurile Tribunalului Special pentru Sierra Leone, Tribunalului Khmerilor Roșii, Tribunalul Special pentru Liban și, fără îndoială, cele ale Înalțului Tribunal Penal Irakian de la Bagdad. În fine, capitolul degajă concluzii particulare izvorâte din investigația tematică.

Paragraful 4.1. „Elementele specifice Tribunalului Special pentru Sierra Leone” oferă o analiză a elementelor specifice ale Tribunalului Special pentru Sierra Leone. Astfel, Tribunalul are jurisdicție *ratione materiae* în afara încălcărilor de norme penale internaționale, asupra infracțiunilor prevăzute de legislația națională precum abuzul de fete și incendierea intenționată, ambele foarte tipice pentru conflictul din Sierra Leone. [21, p. 457-515]

Paragraful 4.2. „Caracterele distincte ale Tribunalului Khmerilor Roșii” analizează caracterele distincte ale Tribunalului Khmerilor Roșii. Tribunalului Khmerilor Roșii este o creatură de compromis, fapt clar demonstrat de istoria de negocieri tensionate și prelungite, care au condus la instituirea sa. De la bun început au apărut critici referitoare la legalitatea instituirii Tribunalului, privind jurisdicția limitată și referințele insuficiente la dreptul internațional.[18] Preocupări suplimentare s-au ridicat mai recent după ce au apărut dovezi ale interferenței politice, prejudecății și corupției în rândurile magistraților și angajaților Tribunalului.[27]

Paragraful 4.3. „Aspectele inedite ale Tribunalului Special pentru Liban” oferă o incursiune în aspectele distinctive ale Tribunalului Special pentru Liban.

Statutul Tribunalului Special pentru Liban se deosebește considerabil de cel al altor instanțe hibride, fiind primul tribunal hibrid instituit exclusiv în baza Rezoluției Consiliului de Securitate al ONU. Cu toate acestea, Statutul Tribunalului pentru Liban este, fără îndoială, cel mai “național” dintre statute, în sensul că conține multiple referiri la dreptul intern.[29] Spre deosebire de alte tribunale hibride, Tribunalul Special pentru Liban nu este mandatat să judece încălcări ale dreptului umanitar internațional și dreptului penal internațional. Tribunalul Special pentru Liban are un mandat limitat, având competența de a-i judeca pe cei considerați responsabili pentru atacul terorist din 14 februarie 2005, care a rezultat în moartea fostului prim-ministru libanez Rafiq Hariri și moartea sau rănirea a altor persoane. Statutul precizează în art. 1 că elementele utilizate pentru stabilirea unei legături cu cazul Hariri sunt: intenția criminală sau motivul, scopul atacurilor, natura victimelor vizate, șablonul atacurilor (*modus operandi*), autorii. O trăsătură inedită a TSL este faptul că acesta examinează doar infracțiunile interne.

Paragraful 4.4. „Înaltul Tribunal Penal Irakian – tentativă nereușită de instituire a unei jurisdicții internaționalizate” prezintă o analiză a trăsăturilor caracteristice ale Înaltului Tribunal Penal Irakian.

Urmare a analizei aspectelor specifice ale Tribunalului irakian, au fost scoase în prim plan modalitatea sa de instituire, precum și amestecul direct al forțelor ocupante în acest proces. Pe motivul implicării directe a Coaliției autorității provizorii în crearea Tribunalului, Înaltul Tribunal Penal Irakian a fost adesea privit ca un cal troian și un instrument de răzbunare al adversarilor regimului lui Saddam Hussein.

Paragraful 4.5. vine cu o concluzie de sinteză în privința trăsăturilor inedite ale tribunalelor penale hibride.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În contextul celor expuse, *scopul principal* al prezentului demers științific urmărește cercetarea multiaspectuală a instituției tribunalelor penale naționale internaționalizate (hibride), cu stabilirea aspectelor inedite ale acestora din perspectiva identificării celor mai optime soluții pentru stabilirea unei justiții fiabile pentru toți actorii și entitățile din zonele afectate de conflicte interne sau internaționale, justiție susceptibilă să reprime cele mai grave crime comise pe aceste teritorii și să restabilească echitatea socială. Cercetarea desfășurată ne-a permis să degajăm următoarele *concluzii cu caracter general*, și anume:

1. Doctrina dreptului internațional penal nu are un concept comun pentru desemnarea acestui tip de jurisdicții. Cercetarea în cauză ne-a permis să concluzionăm că sunt utilizate două abordări: *tribunale penale naționale internaționalizate* și *tribunale hibride*. Ambele concepte se referă la o formă specifică de jurisdicție de represiune universală, fiind compromisul "hibrid" dintre sistemul dreptului penal național și dreptului internațional penal, de unde provine denumirea lor. Prin urmare, cei doi termeni, *tribunale penale naționale internaționalizate* și *tribunale penale hibride*, sunt și vor fi utilizați cu titlu de sinonime în dreptul internațional penal, pentru că ambii reflectă, în egală măsură, același concept și răspund, în egală măsură, naturii juridice duale a acestor jurisdicții.

2. Tribunalele penale hibride reprezintă un produs firesc al evoluției relațiilor sociale și a viziunilor comunității internaționale cu privire la înfăptuirea justiției în zonele afectate de conflicte, fiind luate în calcul realizările și eșecurile jurisdicțiilor internaționale cu caracter *ad-hoc*. Studiul multiaspectual al tribunalelor hibride permite să conchidem asupra faptului că forma respectivă a jurisdicțiilor plasate în planurile intern și internațional constituie o nouă configurație a justiției în lume și vine să răspundă necesităților socio-politice de a riposta împotriva încălcărilor drepturilor omului din diferite regiuni ca urmare a conflictelor interne sau internaționalizate, precum și să pună capăt impunității în special a oficialilor de diferit rang în respectivele zone.

3. Tipologia tribunalelor hibride este variată, conceptul de tribunal penal hibrid înglobând o categorie de instanțe internaționalizate, elementele definiției ale cărora pot fi diferite. Totuși, finalitatea juridică a diverselor tipuri de tribunale hibride este certă, instanțele respective constituie o alternativă excelentă jurisdicțiilor penale cu caracter *ad-hoc*, dar și Curții Internaționale Penale deoarece permit investigarea și persecutarea unei varietăți de crime de război și contra umanității comise în limitele teritoriale ale unui stat, care nu reclamă capacități judiciare pentru a organiza și desfășura o anchetă corespunzătoare standardelor internaționale relevante, justiția internaționalizată fiind desfășurată în termene relativ restrânse și antrenând cheltuieli rezonabile. Totodată, justiția înfăptuită este în vizorul victimelor nemijlocite ale crimelor comise și în general a populației statului ce a avut de suferit de pe

urma conflictului produs. Curțile hibride reprezintă un efort sincer și lăudabil, orientat spre a îmbunătăți experiențele judiciare prin care trec societățile post conflictuale, și de a remedia multe dintre deficiențe ale tribunalelor internaționale și naționale în materie. Unele dintre avantajele potențiale ale tribunalelor hibride includ capacitatea de a stimula o mai largă acceptare publică, edificarea capacităților locale și diseminarea normelor internaționale în materia contenciosului drepturilor omului.

4. Organizarea și structura tribunalelor naționale internaționalizate, deși reprezintă unele aspecte specifice, pot fi încadrate în anumite tipare prestabilite comune tuturor instanțelor hibride. Componenta tribunalelor internaționalizate este logică și reflectă în mod direct competențele acestor instanțe de investigare și judecare a infracțiunilor comise în teritoriile statelor afectate de conflicte interne sau fărâdelegilor săvârșite în perioada aflării la putere a anumitor regimuri non-democratice. Reprezentând o tipologie nouă a instanțelor penale, așa-numita “a treia generație de curți”, ele nu au reușit încă să demonstreze careva aspecte organizatorice de excepție. Pe de altă parte, aspectele de structură ale curților penale, fie ele interne sau internaționale, cu caracter *ad-hoc* sau permanent, denotă anumite caracteristici stabile și obligatorii, fiecare instanță incluzând magistrați, procurori, personal administrativ și corp judiciar de asistență, diviziunile respective marcând activitatea jurisdicțională a oricărui for penal.

5. Cauzele soluționate și aflate pe rolul tribunalelor internaționalizate demonstrează eficiența relativă a acestora. Or, pe de o parte sunt înregistrate succese în aspectul pedepsirii persoanelor vinovate de comiterea diferitor infracțiuni în statele vizate, inclusiv în cel mai înalt grad, cu respectarea standardelor internaționale relevante pe terenul procesului echitabil, iar pe de altă parte sunt catalogate deficiențe privind respectarea termenelor rezonabile de aducere a celor vinovați în fața justiției, amestecul politicului național în procedura de înfăptuire a justiției internaționalizate, precum și riscurile legate de faptul că persecutarea anumitor persoane se datorează altor motive decât celor de drept, fiind puse în joc anumite interese politice ale forțelor externe.

6. Statutul și activitatea Tribunalului Special pentru Liban au produs multiple aspecte inedite în ceea ce privește competența materială exclusiv pe baza dreptului intern, cristalizarea unei definiții internaționale a terorismului în dreptul internațional, crearea pentru prima dată în istoria instanțelor hibride a unui oficiu al apărării autonom caracterizat prin garanții și privilegii similare magistraților internaționali, participarea activă a victimelor, discutabila judecată în contumacie a persoanelor care nu pot fi identificate fizic, fiind protejate de grupările islamiste radicale (Hezbollah). În pofida criticilor aduse modalității de instituire a acestei jurisdicții în mod direct prin intermediul rezoluției Consiliului de Securitate, disputata necesitate de creare a unui tribunal hibrid pentru investigarea și judecarea în esență a unei singure fapte (atentat

terorist asupra primului ministru libanez), precum și opiniile nelipsite de fundament factologic și juridic privind tentativele de influență prin intermediul procedurii internaționalizate asupra guvernului sirian, totuși acest model ne poate servi drept pistă pentru arhitecturarea unei jurisdicții hibride îmbunătățite. Activitatea jurisdicțiilor cercetate ne oferă cert lecții învățate pentru crearea unei instanțe hibride atunci când contextul o va reclama, proiecția luând în calcul toate avantajele existente și va exclude carențele nedorite și criticabile.

Astfel, **problema științifică importantă soluționată** constă în argumentarea viabilității și eficienței tribunalelor penale naționale internaționalizate în perspectiva oportunității recurgerii la acest tip pentru restabilirea justiției pe teritorii măcinate de conflicte interne sau internaționale specifice și pedepsirea vinovaților de comiterea celor mai grave crime și încălcări ale drepturilor omului.

În consecință, concluziile formulate sugerează anumite **recomandări și propuneri** pe care îndrăznim să le avansăm, în contextul promovării jurisdicției penale cu caracter hibrid, și anume:

1. Există argumente valabile pentru ca justiției naționale internaționalizate să i se acorde prioritate asupra justiției internaționale clasice, atunci când un stat afectat de conflicte interne sau cu caracter internațional se confruntă cu deficiențe privind atragerea indivizilor la răspunderea internațională penală pentru comiterea infracțiunilor internaționale. Deoarece tribunalul penal hibrid reprezintă o categorie de jurisdicție specifică se recomandă operarea cu această construcție inclusiv atunci când un stat se confruntă cu comiterea unor grave ofense aduse dreptului internațional penal pe un teritoriu pe care nu-l controlează efectiv, iar persecutarea făptașilor conform justiției naționale sau internaționale este fie imposibilă, fie nerezonabilă. Considerăm că în acest caz tribunalul hibrid este soluția cea mai optimă inclusiv pentru justiție post-conflictuală.

2. Chiar dacă practica tribunalelor hibride a fost gândită pentru represiunea infracțiunilor internaționale, ea ar constitui un model fiabil și efectiv pentru examinarea cazurilor de încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pe teritorii cu jurisdicție contestată, nu atât din perspectiva soluționării diferendelor teritoriale, cât din raționamente de reparare, prevenire și încetare a încălcărilor pe teritorii unde nu există un sistem de justiție echitabilă, constituțională și independentă. Asemenea tribunale ar fi soluția optimă pentru examinarea în exercițiul legalității a oricăror cazuri de încălcare a drepturilor omului pe teritoriul autoproclamate republici nistrene până la soluționarea definitivă a conflictului nistrean. Jurisdicția ar putea cuprinde un colegiu compus din 7 judecători, dintre care 3 desemnați de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova, după diferite formule, 2 desemnați de ONU și 2 desemnați de OSCE. Sugerabil ar fi ca cel puțin 2 judecători să fie din rândul foștilor judecători din cadrul unei jurisdicții internaționale (Curtea Internațională

Penală, Curtea Europeană a Drepturilor Omului etc.). Ca și drept material aplicabil ar putea servi Convenția europeană a drepturilor omului, iar dreptul precesual – legislația Republicii Moldova.

Impactul instituirii unei asemenea ar fi crucial pentru instituirea unei ”zone de acoperire” a drepturilor omului în stânga nistrului. Pentru buna funcționalitate a acestei jurisdicții, în special dotate cu încredere asupra actului justiției, sub garanția judecătorilor internaționali, este recomandabil ca sursa de creare totuși să fie de origine externă, preferabil onuziană.

3. Pentru fundamentarea recomandării precedente, propunem conturarea unei noi instituții în dreptul internațional penal, parte a dreptului internațional public, ca **jurisdicția penală hibridă**, cu reliefarea conceptului, principiilor de activitate, limitelor de competență, mecanismelor de declanșare a jurisdicției, desfășurarea procedurilor pendinte, procedurii de adoptare a actelor jurisdicționale și de executare ale acestora.

LISTA BIBLIOGRAFICĂ

1. Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid din 1948. [citată 01.09.2019]. Disponibil: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%2078/volume-78-i-1021-english.pdf>.
2. Convenția de la Geneva privind protecția victimelor de război din 12 august 1949. [citată 01.09.2019]. Disponibil: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>.
3. Convenția de la Haga pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat din 1954. [citată 01.09.2019]. Disponibil: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001875/187580e.pdf>.
4. Convenția de la Viena privind relațiile diplomatice din 1961. [citată 01.09.2019]. Disponibil: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf.
5. Cauza 001 Kaing Guek Eav, Tribunalul Khmerilor Roșii. [citată 10.08.2019]. Disponibil: <https://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/1>.
6. Cauza 002 Nuon Chea, Khieu Samphan, Ieng Sary, Ieng Thirith, Tribunalul Khmerilor Roșii. [citată 10.08.2019]. Disponibil: <https://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/2>.
7. Cauza 003 Meas Muth Tribunalul Khmerilor Roșii. [citată 10.08.2019]. Disponibil: <https://www.eccc.gov.kh/en/charged-person/meas-muth>.
8. Cauza 004 Ao An, Yim Tith, Tribunalul Khmerilor Roșii. [citată 10.08.2019]. Disponibil: <https://www.eccc.gov.kh/en/case/topic/98>.
9. Cauza Ayyash și alții (STL-11-01), Tribunalul Special pentru Liban, rechizitoriul. [citată 10.08.2019]. Disponibil: <https://www.stl-tsl.org/en/the-cases/stl-11-01/main/indictments-6>.
10. Cauza Hamadeh, Hawi și El-Murr (STL-11-02), Tribunalul Special pentru Liban. [citată 10.08.2019]. Disponibil: <https://www.stl-tsl.org/en/the-cases/stl-11-02>.
11. Protocolul Adițional II din 8 iunie 1977 la Convenția de la Geneva privind protecția victimelor de război. [citată 01.09.2020]. Disponibil: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201125/volume-1125-i-17513-english.pdf>.
12. The UN Security Council Resolution no. 1315 (2000) from 14 August 2000. [citată 02.04.2020]. Disponibil: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1315\(2000\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1315(2000)).
13. The UN General Assembly Resolution no. 57/228B from 22 May 2003. [citată 01.09.2020]. Disponibil: <http://www.unakrt-online.org/sites/default/files/documents/A-Res-57-228B.pdf>.
14. The UN General Assembly Resolution no. 57/228B from 22 May 2003. [citată 01.09.2020]. Disponibil: <http://www.unakrt-online.org/sites/default/files/documents/A-Res-57-228B.pdf>.
15. Sîrcu A. Principiile de activitate și limitele de competență ale tribunalelor penale naționale internaționalizate. În: Materialele Conferinței științifice internaționale a doctoranzilor și tinerilor cercetători. Vol. I, Ediția a VII-a, 30 mai 2013, Chișinău, p. 283-295. ISBN 978-9975-4023-2-3.
16. Sîrcu A. Conceptul de “Tribunal penal hibrid”. În: Materialele Conferinței științifice internaționale a doctoranzilor și tinerilor cercetători. Vol. II, Ediția a VIII-a, 3 iunie 2014, Chișinău, p. 244-253. ISBN: 978-9975-9742-6-4 ISBN:978-9975-9742-7-1.
17. Sîrcu A. Organizarea și structura tribunalelor penale naționale internaționalizate. În: Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale, 2014, nr. 4, p. 75-83. ISSN 1857-1999.
18. Sîrcu A. Particularitățile Tribunalului cambodgian al Khmerilor Roșii. În: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională “Integrare prin cercetare și

- inovare”, 10-11 noiembrie 2014, Rezumate ale comunicărilor, Științe sociale, Chișinău: CEP USM, 2014, p. 190. ISBN 978- 9975-71-570-6.
19. Bachmann K., Fatic A. *The UN International Criminal Tribunals: Transition without Justice?* London/New York: Routledge, 2015. 290 p. ISBN 9780815377801.
 20. Beigbeder Y. *International Criminal Tribunals Justice and Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan Limited, 2011. 351 p. ISBN: 978-0-230-30505-2.
 21. Goldmann M. *Sierra Leone: African Solutions to African Problems?* In: Max Planck Yearbook of United Nations Law, 2005, Vol. 9, p. 457-515. ISBN: 978-90-04-14533-7.
 22. Human Rights Watch Publication. *Genocide, War Crimes and Crimes Against Humanity: A Digest of the Case Law of the International Criminal Tribunal for Ruanda. A Digest of the Case Law of the International Criminal Tribunal for Ruanda*. New York: Human Rights Watch, 2010. 482 p. ISBN: 1-56432-586-5.
 23. Holvoet M., de Hert P., *International criminal law as global law: an assessment of the hybrid tribunals*. In: *Tilburg Law Review*, Vol. 17, 2012, p. 230. ISSN: 2211 – 0046.
 24. The UN Security Council Resolution no. 827 (1993) from 25 May 1993. [citat 25.05.2021]. Disponibil:
http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_827_1993_en.pdf.
 25. The UN Security Council Resolution no. 955 (1994) from 08 November 1994. [citat 25.05.2021]. Disponibil:
<http://www.unictt.org/Portals/0/English/Legal/Resolutions/English/955e.pdf>.
 26. Maupas S. *Justice pénale internationale*. Paris: Gualino Editeur, 2007, p. 93. ISBN: 972 – 2 – 297 – 00383 – 4.
 27. Open Society Justice Initiative Report. *Salvaging Judicial Independence: The Need for a Principled Completion Plan for the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*. [citat 10.11.2020]. Disponibil:
<http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/cambodia-khmer-rouge-20101110.pdf>
 28. Raub L. *Positioning hybrid tribunals in international criminal justice*. In: *New York University Journal of International law and politics*, Vol. 41, 2009, p. 1015.
 29. Schabas W.A. *Le Tribunal Spécial pour le Liban fait-il partie de la catégorie de «certaines juridictions pénale internationales»?* In: *Revue québécoise de droit international (Hors-série)*, 2007, p. 125. ISSN: 0828-9999.
 30. Tochilovsky V. *The law and jurisprudence of the international criminal tribunals and courts*. ISBN 9781780681993.
 31. Zeegers K. *International Criminal Tribunals and Human Rights Law Adherence and Contextualisation*. The Hague: Springer, 2016. 912 p. ISBN:978-94-6265-101-2.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. Sîrcu A. *Principiile de activitate și limitele de competență ale tribunalelor penale naționale internaționalizate*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale a doctoranzilor și tinerilor cercetători*. Vol. I, Ediția a VII-a, 30 mai 2013, Chișinău, p. 283-295. (0,8 c.a.) ISBN 978-9975-4023-2-3.
2. Sîrcu A. *Organizarea și structura tribunalelor penale naționale internaționalizate*. În: *Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale*, 2014, nr. 4, p. 75 – 83. (0,9 c.a.) ISSN 1857-2405.
3. Sîrcu A. *Competența ratiōe loci a Curții Speciale pentru Sierra Leone*. În: *Materialele Conferinței științifice pentru studenții ciclului I, II și doctoranzi*, Chișinău, 8 aprilie 2014. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 115 – 118 (0,3 c.a.) ISBN 978-9975-71-620-8.
4. Sîrcu A. *Elemente de structură și organizare a Tribunalului Khmerilor Roșii*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale dedicată celei de-a 70 ani aniversări a dlui profesor universitar Nicolae Osmochescu, „Interacțiunea dreptului intern cu dreptul internațional: provocări și soluții”*, Chișinău, Palatul Republicii, 14 noiembrie 2014, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, Vol. I, p. 141 – 147. (0,4 c.a.) ISBN 978-9975-53-556-4.
5. Sîrcu A. *Particularitățile Tribunalului cambodgian al Khmerilor Roșii*. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*, 10 – 11 noiembrie 2014, Rezumate ale comunicărilor, Științe sociale, Chișinău: CEP USM, 2014, p. 188 – 191. (0,2 c.a.) ISBN 978-99-75-71-570-6.
6. Sîrcu A. *Criminal internationalized courts – modern aspects*. In: *Practical and Scientific Journal “International Law and Integration Problems”*, 2015, no. 4 (44), Baku State University, Azerbaijan, p. 33 – 39. (0,7 c.a.) ISSN 2223-0874.
7. Sîrcu A. *Specificul cauzelor aflate pe rolul Înalțului tribunal Penal Irakian*. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*, 28 – 29 septembrie 2016, Rezumate ale comunicărilor, Științe sociale, Vol. II, Chișinău: CEP USM, 2016, p. 81 – 83. (02, c.a.) ISBN 978-9975-71-816-5.
8. Sîrcu A. *Tribunalul hibrid – o soluție potrivită pentru protecția drepturilor omului pe teritoriul autoproclamatei republici nistrene*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2021, nr. 2 (57), pag. 37 – 41 (0,64 c.a.) ISSN 1857 – 2405.

ADNOTARE

Sîrcu Artur

„Tribunalele penale naționale internaționalizate”

Teză de doctor în drept

Specialitatea: 552.08 – Drept internațional și european public. Chișinău, 2022

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 154 surse, text de bază 143 pagini. Rezultatele sunt reflectate în 8 publicații printre care articole științifice și comunicate la conferințe științifice.

Cuvinte cheie: curți penale naționale internaționalizate, tribunal hibrid, jurisdicție, Tribunalul Special pentru Sierra Leone, Tribunalul Special pentru Liban, Tribunalul Khmerilor Roșii, Înalțul Tribunal Penal Irakian.

Domeniul de studiu. Lucrarea ține de materia dreptului internațional public, dreptului internațional penal și dreptului contenciosului internațional, în mod special axându-se pe analiza jurisdicției penale naționale internaționalizate.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul principal constă în cercetarea multiaspectuală a instituției tribunalelor penale naționale internaționalizate (hibride), cu stabilirea aspectelor inedite ale acestora din perspectiva identificării celor mai optime soluții pentru stabilirea unei justiții fiabile susceptibilă să reprime cele mai grave crime comise în zonele afectate de conflicte. Obiectivele lucrării au fost orientate spre definirea conceptului de tribunal penal hibrid; stabilirea principiilor de activitate și limitelor de competență ale tribunalului hibrid; determinarea tiparelor de organizare și structură ale acestora; identificarea mecanismelor de declanșare și a procedurilor pendinte; elucidarea procedurii de adoptare a actelor jurisdicționale pronunțate de curțile hibride și mecanismelor de executare ale lor; demonstrarea elementelor inedite ale fiecărui tribunal penal existent; identificarea eșecurilor și punctelor forte ale curților internaționalizate.

Noutatea și originalitatea științifică. Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze constă în formularea unui studiu doctrinar autohton asupra originalității jurisdicției penale naționale internaționalizate, cu specificarea aspectelor distinctive, identificarea locului și rolului tribunalelor internaționalizate în rețeaua instanțelor de judecată existente în lumea actuală, în special în regiunile devastate sau afectate de conflicte interne sau cu caracter internațional.

Problema științifică importantă soluționată constă în argumentarea viabilității și eficienței tribunalelor penale naționale internaționalizate în perspectiva oportunității recurgerii la acest tip pentru restabilirea justiției pe teritorii măcinate de conflicte interne sau internaționale specifice și pedepsirea vinovaților de comiterea celor mai grave crime și încălcări ale drepturilor omului.

Semnificația teoretică a cercetării. Studiul efectuat are un profund caracter științific, în mod special referindu-se la particularitățile tribunalelor penale naționale internaționalizate. Teza propune spre susținere un demers științific aprofundat asupra naturii și esenței juridice a jurisdicțiilor internaționalizate ținând cont de varietatea acestora și caracterele pe care le demonstrează fiecare tribunal creat. Lucrarea, de o manieră clară și logică conturează elementele inedite ale tribunalelor penale internaționalizate, operând cu texte consolidate ale instrumentelor internaționale și elucidând jurisprudența degajată de respectivele foruri.

Valoarea aplicativă a lucrării. Studiul denotă valență aplicativă pentru doctrinarii care proiectează soluții de prevenire și reprimare a crimelor internaționale comise pe teritorii afectate de conflicte, precum și pentru factorul politic care are voința necesară să le implementeze. Cert, teza este recomandată celor interesați în propagarea standardelor justiției imparțiale și oneste, precum și promovarea valorilor demnității umane și stoparea impunității la scară mondială.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările definitive pe parcursul efectuării studiului au fost expuse în articolele

științifice în reviste de specialitate, precum și discutate și evaluate în cadrul conferințelor de profil naționale și internaționale.

ANNOTATION

Sîrcu Artur

“National internationalized criminal tribunals”

Ph.D. thesis

Specialty: 552.08 – International and European Public Law. Chisinau, 2022

Structure of the thesis: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography which includes 154 sources, basic text of 143 pages. The results of the research are exposed in 8 scientific articles and reports to scientific conferences.

Key words: national internationalized criminal courts, hybrid tribunal, jurisdiction, Special Tribunal for Sierra Leone, Special Tribunal for Lebanon, Khmer Rouge Tribunal, High Criminal Iraqi Tribunal. Area of the research. This work is based on the study of international public law, international criminal law and law of international litigation, with a special emphasis on the analysis of the institution of hybrid criminal courts.

Goal and objectives of the thesis. The main purpose is the broad research of the institution of hybrid criminal courts, with establishment of common and inedited aspects from the perspective of identifying the best solutions for establishing a reliable justice system that can repress the worst crimes committed in conflict-affected areas. The objectives of the research are directed to the definition of the concept of hybrid court, determination of principles of activity and limits of their competence; establishment of patterns of organization and structure; identification of mechanisms to trigger internationalized jurisdiction; analysis of pending proceedings; clarification of procedure of adoption and execution of judgements ruled by hybrid courts; proof of inedited elements of every existing tribunal; identification of errors and successes of the tribunals. Scientific novelty and originality.

The scientific novelty and originality of the thesis resides in the formulation of a doctrinal research of national level on the problem of national internationalized criminal jurisdiction. It was specified the nature and legal essence of it, determined distinctive aspects, identified the place and the role of hybrid courts in the network of legal jurisdictions existing actually, especially with reference to regions ravaged or affected by armed national or internationalized conflicts. Important scientific problem that has been solved it consists in arguing the viability and efficiency of internationalized national criminal tribunals with a view to using this type in order to restore justice in territories ravaged by specific internal or international conflicts and to punish those guilty of the most serious crimes and human rights violations.

Theoretical meaning of the research. The research has a profound theoretical character, referring to the peculiarities of national internationalized courts. The thesis is a deep scientific demarche on the nature and legal essence of hybrid courts taken being aware of their variety and characters of each established court. The work, in a clear and logical manner emphasizes defining elements, common and inedited, operating with consolidated texts of international instruments and elucidating case-law developed by respective for a.

Practical value of the work. The study denotes applicative value for scholars who design solutions for the prevention and repression of international crimes committed in conflict-affected territories, as well as for the political factor that has the necessary will to implement them. The work is undoubtedly utile for those interested in promotion of standards of impartial and honest justice, as well as promotion of human values and stop of impunity at a world scale.

Implementation of the scientific outcomes. The results, conclusions and recommendations formulated through this research were exposed in the texts of scientific articles published in specialised magazines, and were put forward for discussions during national and international conferences.

АННОТАЦИЯ

Сырку Артур

«Национальные интернационализованные уголовные трибуналы»

Диссертация на соискание учёной степени доктора права.

Специальность: 552.08 – Международное и Европейское публичное право.

Кишинёв, 2022.

Структура диссертации: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография, включающая 154 источников, основной текст изложен на 143 страницах. Результаты исследования освещены в 8 научных статьях и методико-дидактических работах.

Ключевые слова: национальные интернационализованные уголовные суды, гибридный трибунал, юрисдикция, Специальный Трибунал по Сьерра Леоне, Специальный Трибунал по Ливану, Трибунал Красных Кхмеров, Высший Уголовный Трибунал по Ираку.

Область исследования. Данная работа основывается на комплексном изучении области международного публичного права, международного уголовного права и права международного судопроизводства. В частности, она относится к многостороннему анализу института гибридных судов.

Цель и задачи исследования. Целью исследования является многостороннее изучение принципа института гибридных судов в контексте международного публичного права, в общем, и международного уголовного права, и права международного судопроизводства, в частности, с установлением общих и различных аспектов исходя из точки зрения определения лучших решений для установления надежного правосудия, которое может пресекать самые тяжкие преступления, совершенные в районах, затронутых конфликтом. Основными задачами работы являются определение концепции гибридного трибунала, установление их принципов деятельности и границ компетентности, выявление организационного и структурного типажа, установление механизмов запуска международной гибридной юрисдикции, анализ процедур, освящение процедуры принятия судебных решений и их исполнения, доказательство неизвестных особенностей каждого гибридного трибунала, выявление недостатков и сильных сторон интернационализованных судов.

Новизна и научная оригинальность состоит в доказательстве жизнеспособности и эффективности интернационализованных национальных уголовных трибуналов с учетом возможности использования этого типа для восстановления справедливости на территориях, разоренных конкретными внутренними или международными конфликтами, и для наказания виновных в наиболее серьезных преступлениях и нарушениях прав человека.. Важная научная проблема, которой было найдено решение, состоит в выявлении сущности и юридической природы гибридных уголовных судов в контексте их типологического разнообразия, с освящением особенных элементов, присущих каждому трибуналу.

Теоретическое значение. Исследование имеет глубокий научный характер, в частности, ссылаясь на особенности национальных интернационализованных уголовных трибуналов. Работа, предложенная к защите, является глубоким научным демаршем о сущности и юридической природе интернационализованных юрисдикций в контексте их разнообразия и особенных характеристик каждого трибунала. Диссертация в ясной и логичной манере освящает основные элементы, общие и различные, присущие гибридным судам, используя консолидированные тексты международных инструментов и выявляя судебную практику данных форумов.

Практическая значимость исследования. Исследование имеет практическую ценность для специалистов в данной области, разрабатывающих решения по предотвращению и пресечению международных преступлений, совершаемых на территориях, затронутых конфликтом, а также для политического фактора, у которого

есть необходимая воля для их реализации. Конечно, диссертация рекомендуется тем, кто заинтересован в распространении стандартов беспристрастного и честного правосудия, а 30 также в продвижении ценностей человеческого достоинства и прекращении безнаказанности во всем мире.

Внедрение научных результатов. Результаты, общие выводы и рекомендации исследования опубликованы в статьях различных профильных журналов, обсуждены и оценены на национальных и международных конференциях.

ARTUR SÎRCU

**TRIBUNALELE PENALE NAȚIONALE
INTERNAȚIONALIZATE**

**SPECIALITATEA 552.08 – DREPT INTERNAȚIONAL ȘI
EUROPEAN PUBLIC**

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 20.05.2022
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar 1,9.

Formatul hârtiei 60×84 ¹/₁₆
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. 78/22.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru